Dan Ciachir

Ascultându-l pe Patriarhul Iustin

Păstrez și astăzi, după aproape 40 de ani, prima mea invitație la o înscăunare de ierarh: aceea a Mitropolitului Antonie al Ardealului, petrecută pe 7 februarie 1982. Este compusă din două invitații: una la Liturghia din catedrală, cealaltă la masa oficială de la Restaurantul „Împăratul Romanilor" din Sibiu, cu efigie și litere albastre în relief, cu nimic mai prejos decât invitațiile la recepțiile ambasadelor.

Pentru transportul oaspeților din Capitală la Sibiu, Arhiepiscopia (acestuia) a alocat o jumătate de vagon de tren accelerat, clasa a II-a, cealaltă jumătate – de clasa I – fiind rezervată celor circa zece înalți ierarhi (nu lua parte tot Sinodul la ceremonie), care, în frunte cu Patriarhul Iustin, aveau să slujească a doua zi și să fie de față la instalarea noului mitropolit. Cu câteva minute înainte de plecarea trenului – vagonul nostru era ultimul – l-am zărit prin fereastră, pe peron, pe Patriarhul Iustin, cu cârja în mână. Era pentru prima dată când îl vedeam de aproape.

Am reîntâlnit pe coridorul vagonului câțiva scriitori cunoscuți, între care Dan Zamfirescu, Dinu Ianculescu (poet și actor) și i-am fost prezentat lui C.D. Zeletin, Constantin Domoftache pe numele de stare civilă, un savant în medicină și rudă apropiată a lui George Emil Palade, laureat al Premiului Nobel și ginerele industriașului Nicolae Malaxa. Din cauza unei defecțiuni la sistemul de încălzire al vagonului – se făcuse foarte frig –, m-am îndreptat spre restaurant. Însă vagonul următor, bine încălzit, avea ca pasageri preoți și preotese care pregătiseră gustări, aduseseră cozonaci, felii de chec și de tort, termosuri cu apă minerală, suc și cafea. Era o atmosferă de bucurie și veselie la care am fost poftit să iau parte. Preoții, toți în reverende, și preotesele lor țineau să fie de față la înscăunarea fostului lor episcop (al Buzăului) în catedrala din Sibiu. Câțiva dintre ei știau că în vara anului precedent, 1981, publicasem într-o revistă de tiraj o cronică literară, în două numere, cu pauză între ele, la volumul chiriarhului lor, Dascăli de cuget și simțire românească. Ceea ce nu știau era faptul că după apariția primului foileton mă poftise la el, în biroul din Casa Scânteii, Vasile Nicolescu, director în ceea ce echivala pe atunci cu

Ministerul Culturii. Vasile Nicolescu era un scriitor autentic, un om foarte cultivat, poet și traducător. Publicasem o recenzie elogioasă la unul din volumele sale de versuri, pentru care îmi telefonase ca să-mi mulțumească, întrucât era un om civilizat.

Aproape o oră, cât am stat la el în birou, mi-a vorbit despre tinerețe, poezie, talent, abnegație, fără să înțeleg unde bate... Apoi s-a ridicat în picioare – ceea ce am făcut și eu imediat – și a ieșit cu mine. Pe drumul până la lift mi-a șoptit că a sărit cineva indignat că un om tânăr (aveam 29 de ani) se apucase să laude un episcop. Apoi a adăugat că va da drumul la a doua parte din articol. Ceea ce a și făcut. În decurs de un an, am mai scris despre Nestor Vornicescu, Antim Nica, despre Părintele Anania și despre arhiereul-vicar de atunci al Râmnicului și Argeșului, Preasfințitul Gherasim Cristea.

Cele cinci ore de mers au trecut repede. Înainte să intre în gară la Sibiu, trenul a fost oprit, iar vagonul în care ne aflam, decuplat, garnitura acceleratului continuându-și drumul. După un sfert de oră, o mică locomotivă ne-a remorcat vagonul, trăgându-l la intrarea principală a gării, împodobită cu cetină de brad. Peronul fusese golit, iar câțiva oficiali i-au primit cu multă deferență pe Patriarhul Iustin și pe ceilalți membri ai Sfântului Sinod. Patriarhul s-a așezat apoi pe bancheta din spate a unui automobil negru, iar ceilalți ierarhi s-au suit în alte patru sau cinci mașini, noi, mirenii, urcându-ne într-un autocar curat și elegant cu care am ajuns la Hotelul „Belvedere". În aceeași seară, împreună cu preoții veniți din Eparhia Buzăului și cu preotesele lor, am mâncat la cantina Institutului Teologic, într-o ambianță foarte plăcută – proprie lumii clericale de atunci – contrastând cu crisparea care începea să cuprindă țara. Atunci am cunoscut-o pe Tanța, o domnișoară bătrână, fostă stenografă a lui Petru Groza, educată, decentă, care nu rata nicio înscăunare de ierarh și dădea câte o replică menită să facă înconjurul reședințelor eparhiale și al mânăstirilor. În seara aceea a venit și la masa noastră – stăteam cu Dan Zamfirescu și Boris Buzilă – zicându-mi: „Semeni cu Regele Mihai". Auzisem spunându-mi-se acest lucru de multe ori în adolescență și tinerețe, Tanța reamintindu-mi-l pentru ultima oară.

A doua zi, în catedrala din Sibiu, l-am văzut pe Patriarhul Iustin de aproape, slujind. Desigur, nu avea îndemânarea ierarhilor proveniți din călugări, însă prin lentilele foarte groase ale ochelarilor răzbătea o privire limpede și intensă, greu de uitat.

La agapa de la „Împăratul Romanilor", scaunul pe care stăteam, la o masă cu alți cinci sau șase scriitori, mă plasa cu spatele la masa mult mai lungă, așezată la numai câțiva metri, ocupată de Patriarh, de ceilalți ierarhi și de ministrul cultelor, Ion Roșianu. Începuseră discursurile, multe la număr, care se țin la înscăunările de ierarhi, așa încât mă ocupam – ca și comesenii mei – de gustările din taler. Trecuse aproape un ceas. Noul mitropolit își rostea cuvântul. Apoi s-a ridicat, ultimul, Patriarhul Iustin – era foarte înalt –, începând prin a spune: „În Biserica Ortodoxă Română se vorbește prea mult", schițând o grimasă. Dacă până atunci îl privisem pe Patriarh peste umăr, din clipa aceea mi-am întors scaunul și am început să-l ascult și să-l privesc cu toată atenția și cu tot interesul.

Alocuțiunea Patriarhului Iustin din 7 februarie 1982 mi-a lăsat o impresie copleșitoare, iar nivelul său nu l-am mai întâlnit ulterior (la niciun ierarh). Iustin Moisescu nu căuta să placă – era deasupra –, nici să strecoare ceva „subversiv", care să-l plaseze între „curajoșii" epocii; ar fi fost, iarăși, contrar firii sale

și sub demnitatea sa. Ascultându-l, m-am gândit la Nae Ionescu, întrucât Patriarhul nu căuta să capteze, ci spunea ce crede – referitor la Biserică, la situația ei. Cuvântul său a fost transcris și publicat netrunchiat în „Telegraful Român", unde l-am regăsit cu plăcere.

Întors la București, am căutat să citesc ceea ce scrisese Patriarhul Iustin. Pe vremea aceea nu exista o ediție integrală a operei sale scrise, aceasta fiind întocmită de Înaltpreasfințitul Calinic, Arhiepiscopul Argeșului și Muscelului, în anul 2002, la Editura „Anastasia". Înaltpreasfinția Sa a vrut să mă prezinte Patriarhului Iustin în vara anului 1985. Eram amândoi la Mănăstirea Sinaia și, când să plecăm cu mașina spre Dragoslavele, un telefon ne-a prevenit că Patriarhul Iustin pornise înspre București. Am regretat mult ratarea întâlnirii unei mari personalități. Un an mai târziu mă aflam tot la Sinaia, pe 31 iulie 1986, când starețul Lavrentie mi-a spus, profund afectat, că murise Patriarhul Iustin.

Opera sa teologică este lapidară și sclipitoare, începând cu teza de doctorat în Teologie la Universitatea din Atena. Iar cine citește Activitatea Apostolului Pavel în Atena nu va mai fi surprins de prețuirea arătată de Constantin Noica lui Iustin Moisescu în calitate de elenist – îmi amintesc, în acest sens, de un text al filozofului apărut postum în 1990 în „Jurnalul literar" – sau de cuvintele pe care i le-a adresat în public președintele Constantin Karamanlis al Greciei la o recepție la Ambasada elenă din București: „Așa ar trebui să ne vorbim limba – cu eleganța cu care o vorbește Sanctitatea Voastră".

Numărul pe martie 1980 al revistei Biserica Ortodoxă Română este consacrat Patriarhului Iustin cu prilejul împlinirii a 70 de ani de viață și ilustrat cu multe imagini. Câteva fotografii reproduse acolo din perioada în care era profesor de Noul Testament la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității din Varșovia îl arată purtând cu distincție fracul și smochingul. Alte fotografii îl înfățișează alături de Jacques Chirac, la o masă, în 1975, pe când acesta era premierul Franței. Întrucât Chirac a fost un om credincios, catolic îmbisericit, „stăpânirea" a inclus în programul vizitei de atunci o Liturghie la Rădăuți, slujită de Mitropolitul Iustin al Moldovei și Sucevei. Câteva imagini îl arată, la agapa care a urmat, degajat și plin de naturalețe alături de oaspetele său.

S-ar cuveni ca Patriarhului Iustin Moisescu să i se consacre o monografie, cu observația că autorul ei, dată fiind complexitatea subiectului, ar trebui să aibă și talent de romancier. Până atunci, să ne însușim strălucita și lapidara caracterizare a Părintelui profesor Mircea Păcurariu: „Prin bogata sa activitate cărturărească, ecumenică și pastorală, Patriarhul Iustin își înscrie numele în rândul ierarhilor de mare prestigiu ai întregii Ortodoxii".